

WYOBRAŹNIA PRAWNICZA

streszczenie popularnonaukowe

W powszechnej opinii prawa nie kojarzy się zwykle z wyobraźnią. Na prawników patrzy się jak na osoby zajęte abstrakcją i skomplikowanymi dystynkcjami pojęciowymi. Co ciekawe, prawnicy zdają się myśleć o sobie w podobny sposób. Podręczniki do metodologii używane w edukacji prawniczej wypełnione są złożonymi schematami logicznymi, precyzyjnymi definicjami oraz wielkimi katalogami typów argumentów. Nauka prawa zdaje się być abstrakcyjna i zdystansowana od normalnego życia.

Tymczasem ostatnie postępy w naukach kognitywnych znacząco zmieniły nasze rozumienie tego, w jaki sposób działa ludzki umysł. W szczególności, jeden z głównych nurtów nauk kognitywnych, tzw. paradygmat ucieleśnionego umysłu, przykładą dużo uwagi do roli tzw. symulacji mentalnych w ludzkim poznaniu. Symulacje mentalne to proces „odgrywania” w umyśle sytuacji (percepcji lub działań). Korzysta on z tych samych mechanizmów neuronalnych, które są aktywne w rzeczywistych percepcjach i działaniach. Wydaje się rozsądne, by uznać, że proces symulacji mentalnej jest tym, co zwykle nazywa się wyobraźnią.

Głównym celem projektu jest stworzenie rozbudowanej teorii wyobraźni prawniczej. Projekt ma charakter interdyscyplinarny: łączy perspektywy prawa, filozofii i nauk kognitywnych. W pierwszym kroku podjęta zostanie próba wykazania, że wyobraźnię prawniczą można uznać za proces symulacji mentalnej. Pozwoli to na wykorzystanie koncepcji stworzonych w psychologii i neurobiologii do lepszego zrozumienia, jak prawnicy korzystają z wyobraźni. W drugim kroku analizowane będą funkcje wyobraźni prawniczej. Założyć można, że istnieją trzy takie funkcje: heurystyczna (wyobraźnia pomaga rozwiązywać problem prawne, dając nam dostęp do nieświadomej wiedzy), dydaktyczna (wyobraźnia pozwala kształcić intuicje), oraz hermeneutyczna (wyobraźnia jest kluczowa w procesie rozumienia tekstu prawnego). Trzeci i ostatni krok badań poświęcony będzie rozważeniu konsekwencji – zarówno w teorii, jak i praktyce prawniczej – które niesie ze sobą uznanie centralnej roli wyobraźni w poznaniu prawniczym. W szczególności, liczyć można na owe impulsy w odniesieniu do sposobów rozwiązywania problemów prawnych, wykładni prawa oraz edukacji prawniczej.

Projekt daje nadzieję przywrócenia wyobraźni jej centralnego miejsca w myśleniu prawniczym. Powinien pomóc prawnikom zrozumieć, że wyobraźnia nie jest ich wrogiem, ale sprzymierzeńcem, który może zostać wykorzystany po to, by lepiej myśleć o problemach prawnych. Harwardzki profesor prawa, Thomas Reid Powell, miał powiedzieć: „Jeśli myślisz, że potrafisz myśleć o rzeczy nierozzerwalnie związanej z inną rzeczą, nie myśląc o tej drugiej rzeczy, to masz umysł prawniczy.” Ambicją projektu jest wykazać, że Powell nie miał racji.